

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност и макропрудентна политика

**АНКЕТА ЗА СОГЛЕДУВАЊАТА НА БАНКИТЕ ЗА
ДЕЛОВНИТЕ АКТИВНОСТИ И РИЗИЦИТЕ ОД
РАБОТЕЊЕТО ВО 2023 ГОДИНА**

јули 2023 година

Вовед

Народната банка еднаш годишно ја спроведува Анкетата за согледувањата на банките за деловните активности и ризиците од работењето. Основната цел на Анкетата е да се согледаат видувањата на банките за состојбите во домашниот банкарски сектор, деловните активности во наредните дванаесет месеци и главните ризици со кои се соочуваат при работењето.

Овој извештај ги анализира резултатите од Анкетата за согледувањата на банките за деловните активности и ризиците од работењето во 2023 година. Анкетата беше спроведена електронски, во текот на февруари и март 2023 година, а ги опфати сите банки што го сочинуваат македонскиот банкарски систем (вкупно тринаесет). Резултатите од Анкетата се презентирани во агрегирана форма, а графиконите се подредени во согласност со распоредот на прашањата во Анкетата доставена до банките. Агрегирањето на резултатите е преку прикажување на бројот на банките коишто дале конкретен одговор изразен како учество во вкупниот број на банки опфатени со Анкетата, изразено во проценти. Процентите се заокружени до полни броеви. За прашањата за кои е дозволен само еден одговор, секоја потенцијална разлика помеѓу збирот на прикажаните одговори и 100% се должи на банките коишто не одговориле на конкретното прашање, односно сметале дека не е применливо за нивната институција. Прашањата со можност за избор на повеќе од еден од понудените одговори се соодветно обележани. Кај одредени прашања што се споредливи со прашањата од претходните анкети се дадени споредби со резултатите од претходните анкети.

Анкетата се состои од два дела. Во првиот дел се опфатени редовните прашања, коишто имаат за цел да ги осознаат согледувањата на банките поврзани со профитабилноста, капиталната позиција и деловните активности (вклучително и примената на новите технологии) во 2023 година, како и ризиците од работењето на домашниот банкарски сектор. Вториот дел се состои од неколку дополнителни прашања поврзани со мислењето на банките за главните извори на ризици за банкарскиот сектор во следниот период, ефектите од енергетската криза, употребата на дигиталните канали и кибербезбедноста.

Анализа на резултатите

Во рамките на првиот дел од Анкетата, секоја банка требаше да ги наведе своите очекувања за профитабилноста, капиталната позиција и активностите на банката.

Профитабилност

Резултатите од Анкетата покажуваат дека најголемиот дел од банките имаат поволни очекувања за профитабилноста во 2023 година. Повеќето банки (69%) сметаат дека стапка на поврат на капиталот до 12% овозможува одржливо работење на банката, при што еден дел од нив (23%) сметаат дека и со ROAE пониско од 10% би оствариле одржливо работење на долг рок. И натаму, поголемиот број од банките (62%) се изјаснуваат дека добивката од редовното работење го надминува трошокот на капиталот (англ. cost of equity), односно бараната стапка на принос на инвеститорите во акциите на банката, за којшто повеќето банки се изјасниле дека е на ниво пониско од 10%. Најголемиот дел од

банките (85%) очекуваат подобрување на профитабилноста во наредните дванаесет месеци, при што е намален бројот на банките што немаат вакви очекувања за следниот период (15%, наспроти 31% во претходната анкета). Се очекува дека растот на профитабилноста, според најголемиот број од банките (над 90%), ќе биде поддржан од зголеменото ниво на бруто каматните приходи и приходите од провизии, додека нешто помалку од половината од анкетираниите банки (46%) очекуваат позитивен придонес од другите оперативни приходи. Од друга страна, се очекува неповолно влијание врз профитабилноста од каматните расходи, расходите за провизии и оперативните трошоци, коишто според 92% од банките ќе растат во текот на 2023 година. Исто така, 58% од банките очекуваат раст на трошоците за исправка на вредноста на финансиските средства. Во однос на банките што планираат да преземат активности за намалување на оперативните трошоци, најголемиот дел од нив тоа би го направиле преку зголемување на автоматизацијата и дигитализацијата (54%) и преку намалување на општите административни трошоци (46%), а еден дел од нив би прекинале со вршење на неефикасните активности и/или би ги укинале неефикасните организациски единици (31%). Банките главно не очекуваат промени во структурата на приходите од провизии, во кои и натаму би преовладувале приходите од провизии од платежни услуги, вклучувајќи го и картичното работење, како и провизиите поврзани со кредитирањето. Исто така, речиси половина од банките (46%) ги посочуваат производите поврзани со продажба на осигурителни полиси како категорија што би имала најголем придонес во рамките на приходите од провизии.

Извори на финансирање и капитална позиција

Депозитите на домаќинствата и на корпоративниот сектор ќе бидат главниот извор на финансирање на домашните банки и во следниот период, за што се изјасниле најголемиот број од банките (92%). Зајакнување на капиталната позиција планираат 38% од банките (односно пет банки), од коишто 15% (или две банки) искажале намера за издавање инструменти коишто ги исполнуваат условите за вклучување во додатниот основен и дополнителниот капитал на банката. Притоа, повеќе од половината од банките како главно ограничување за издавањето на овој тип инструменти го навеле недоволното искуство со издавање такви инструменти, а речиси една третина од нив сметаат дека организувачки фактор претставува и цената на овие инструменти. Еден дел од банките (15%) како ограничувачки фактори ја наведуваат недоволната побарувачка од страна на инвеститорите за овие инструменти и неизвесноста во поглед на исполнувањето на условите за вклучување на инструментот во сопствените средства на банката. Сите банки одговориле дека не планираат раздолжување (англ. deleverage) во текот на годината.

Кредитна активност и квалитет на кредитното портфолио

Резултатите од Анкетата покажуваат дека и во текот на 2023 година банките планираат да обезбедуваат кредитна поддршка за домаќинствата и за корпоративниот сектор. Според одговорите од Анкетата, може да се очекува дека кредитната активност на банките главно ќе биде насочена кон станбените кредити и кредитите на малите и средните претпријатија, како портфолија за коишто 69% од банките се изјасниле дека би оствариле најголем раст во текот на годината. Значителен е и бројот на банките

коишто очекуваат зголемување на потрошувачките кредити (со рочност помала од осум години), како и на кредитите кон големите нефинансиски друштва, на проектното финансирање и на „зелените кредити“. Во услови на неизвесност од окружувањето, банките имаат поделени мислења за очекуваните промени во квалитетот на различните типови кредити. Најголемиот дел од банките (62%) очекуваат подобрување на квалитетот на портфолиото на „зелените кредити“. Близу 40% од банките се со очекувања за подобрување на квалитетот на станбените кредити, кредитите кон големите нефинансиски друштва и проектното финансирање, а речиси половината од банките очекуваат подобрување на квалитетот на кредитите кон средните и малите претпријатија. Од друга страна, 31% од банките очекуваат влошување на квалитетот на кредитите на малите и средните и на големите претпријатија, додека најголем е процентот на банките што очекуваат влошување на квалитетот на необезбедените потрошувачки кредити (46%) и на потрошувачките кредити со рочност над осум години (38%). Во согласност со очекуваната динамика на кредитната активност и оценетата кредитоспособност на домаќинствата, најголемиот дел од банките (77%) очекуваат дека оваа година трошокот за исправка на вредноста за секторот домаќинства ќе се зголеми. Ова упатува на влошени очекувања во споредба со претходната анкета, кога поголемиот број од банките (69%) очекувале дека трошокот за исправка на вредноста ќе се задржи на слично ниво. Во однос на кредитите на корпоративниот сектор, одговорите на банките се распределени помеѓу очекувањата за зголемување на трошокот за исправка на вредноста (38%) и очекувањата за негово задржување на слично ниво (46%). За споредба, во претходната анкета, најголемиот дел од банките (69%) не очекувале позначителни промени во динамиката на трошоците за исправка на вредноста на кредитите на корпоративниот сектор.

Изложеност на оперативен ризик

Резултатите од Анкетата упатуваат на зголемено значење на изложеноста на оперативниот ризик во споредба со претходните анкети. Така, ако во претходните анкети преовладуваа банките со очекувања за задржување на оперативниот ризик на слично ниво (77% во претходната анкета), според оваа анкета поголемиот дел од банките (54%) очекуваат дека оперативниот ризик ќе се зголеми во 2023 година. Како главен фактор што придонесува за ваквите очекувања, најголемиот дел од банките (54%) го навеле ризикот од напади од дигиталниот простор и безбедноста на податоците, а дел од нив (23%) како фактор ги наведуваат промените во регулативата.

Финтек-активности

Кога станува збор за финансиските иновации, домашните банки и натаму се насочени кон самостоен развој на иновативни производи и услуги, без соработка со финтек-компанији, за што се определиле 46% од банките. Соработката со домашни и странски финтек-компанији, во форма на партнерства или основачки вложувања, и натаму е на скромно ниво. Само 15%, односно две од анкетираниите банки, пријавиле партнерство на комерцијална основа со постоечка финтек-компанија за развој на нови производи или услуги, а 8% (или по една банка) пријавиле партнерство на некомерцијална основа со финтек-компанија и воспоставување или поддршка на финтек-инкубатори/акцелератори. Исто како и во претходната анкета, пет банки или 38% пријавиле планови за соработка со финтек-компанија во следниот период.

Банките коишто во некоја форма соработуваат со финтек-компаниите навеле повеќе мотиви за соработката, како што се привлекувањето нови клиенти, следењето на пазарните трендови, намалувањето на идниот конкурентски притисок, зголемувањето на приходите и други. Кога станува збор за примената на новите финансиски технологии, според Анкетата кај домашните банки е најзастапена употребата на биометриски својства за целите на идентификација на корисниците како алтернатива на конвенционалната автентикација, што е во примена кај 54% од банките. Следни по застапеност (46% од банките) се т.н. услуги на облак, по што следуваат т.н. НФЦ-технологии за дигитални паричници за мобилните плаќања и методите за анализа на големи бази на податоци и алгоритми за потврдување на квалитетот на влезните податоци на моделите (31% од банките). Дел од банките пријавиле дека се во фаза на планирање нови финансиски технологии, како што се т.н. НФЦ-технологии за дигитални паричници за мобилните плаќања и услуги на облак, а во помал дел и користење технологија заснована врз дистрибуирани дигитални записи (DLT).

Дополнителни прашања

Во рамките на вториот дел од Анкетата, банките требаше да одговорат на дополнителни прашања поврзани со нивното мислење за главните извори на ризици за банкарскиот сектор во следниот период, ефектите од енергетската криза, употребата на дигиталните канали и кибербезбедноста.

Според најголемиот дел од банките (85%), ризиците поврзани со инфлацијата би имале најголемо влијание врз домашниот банкарски сектор во следниот период. Понатаму, 69% од банките ги посочиле геополитичките ризици (вклучително и ризиците поврзани со војната во Украина) како ризици со најголемо влијание, како и ризиците поврзани со енергетската криза, додека 62% се определиле за ризиците од промена на каматните стапки. Одреден дел од банките (23%) како највлијателни ги истакнуваат ризиците од домашното макроекономско окружување, ризиците поврзани со напади од дигиталниот простор и безбедност на податоците и кредитниот ризик. За 15% од банките главни ризици претставуваат ризиците од надворешното макроекономско окружување и ризиците поврзани со промени во цените на станбениот простор, додека ниту една банка нема вакви очекувања за ризиците поврзани со климатските промени.

Најголемиот дел од банките (69%) сметаат дека енергетската криза имала мало или незначително влијание врз изложеноста на кредитен ризик на банката, преку зголемување на реструктурираните кредити. Понатаму, 38% од банките укажале на мало или незначително влијание на енергетската криза преку зголемување на стапката на нефункционални кредити, додека според 15% од банките кризата немала влијание врз изложеноста на кредитен ризик. Само една банка (8%) смета дека енергетската криза имала позначителен придонес за зголемувањето на стапката на нефункционални кредити на домаќинствата.

Според повеќето од банките (77%), најмногу 5% од нивните кредитокорисници, и во сегментите на населението, и на корпоративниот сектор, би можеле да имаат потреба од реструктурирање на долгот во наредните дванаесет месеци како последица на финансиски тешкотии предизвикани од енергетската криза. Сите банки, без исклучок, изразиле подготвеност за соодветно исполнување на

потребите на клиентите коишто се погодени од енергетската криза и во наредните дванаесет месеци. Најголем дел од банките (77%) не очекуваат дека стапката на нефункционални кредити ќе се зголеми како последица на енергетската криза. Банките што изразиле очекувања за зголемување на стапката на нефункционални кредити (23% или три банки) имаат различни очекувања за обемот на ова зголемување, и тоа од очекувања за зголемување на стапката на нефункционалните кредити за помалку од еден процентен поен, како што се изјаснила една банка, до очекувања за зголемување од 3 до 5 процентни поени, според друга банка. Според очекувањата на овие три банки, најголемиот придонес кон растот на нефункционалните кредити ќе произлезе од дејноста индустрија и од потрошувачките кредити на населението, со придонес и на дејноста градежништво.

Во Анкетата банките беа прашани за нивното мислење во врска со ризикот од напади од дигиталниот простор и безбедност на податоците во 2023 година. Повеќе од половината од банките (54%) очекуваат дека овој ризик во текот на годината ќе се зголеми, а останатите банки очекуваат дека ризикот ќе се задржи на слично ниво. Понатаму, 54% од банките пријавиле дека планираат да преземат активности за зајакнување на сигурноста на информативните системи во следниот период преку воведување дополнителни ИТ-решенија/софтвери за зајакнување на сигурноста на информативниот систем, 31% од банките планираат да ја зајакнуваат ИТ-сигурноста преку зајакнување на внатрешните сигурносни контроли, додека 15% сметаат дека постојните политики и процеси за управување со сигурноста на информативните системи се соодветни. Во однос на искористеноста на дигиталните канали за користење на банкарските производи и услуги, најголемиот број од банките (69%) се изјасниле дека во сегментот на населението таа се движи до 50%, 38% од банките сметаат дека искористеноста на дигиталните канали кај нивните клиенти од сегментот на населението се движи помеѓу 25% и 50%, додека според 31% од банките овој процент е понизок и се движи до најмногу 25%. Во однос на нефинансиските правни лица, 23% од банките укажале дека користењето на дигиталните канали е застапено кај најмногу 25% од нивните клиенти, а според 15% застапеноста е помеѓу 25 и 50%. Според 46% од банките, искористеноста на дигиталните канали е над 50%, со тоа што 15% од овие банки (или две банки) сметаат дека нивните клиенти од корпоративниот сектор ги користат дигиталните канали во обем помеѓу 75 и 100%.

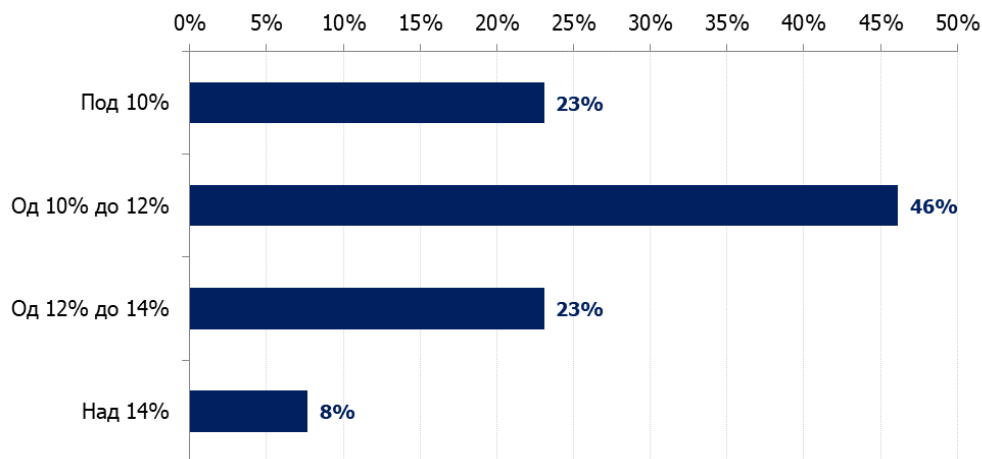
Во продолжение се дадени графичките прикази на агрегираните резултати за секое прашање од Анкетата.

Дел I. Прашања за очекувањата на банките за профитабилноста, капиталната позиција и активностите

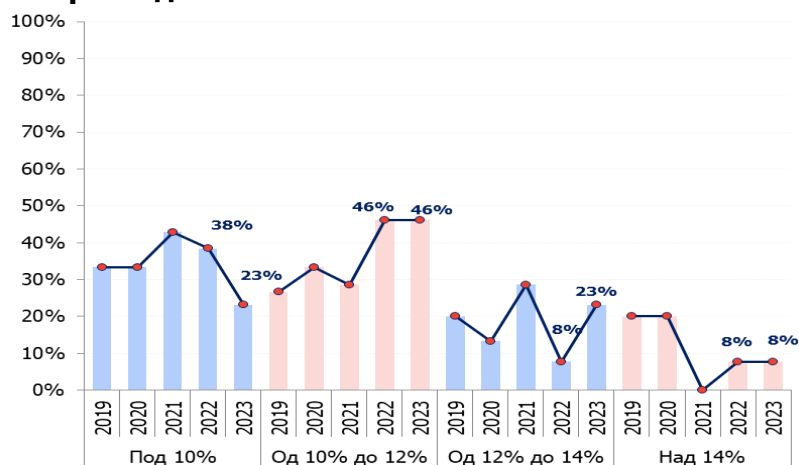
Профитабилност

Прашање бр. 1: Според вашето мислење, нивото на повратот на капиталот и резервите (POAE) што ќе обезбеди одржливо работење на вашата банка на долг рок изнесува?

Резултати од Анкетата за 2023 година

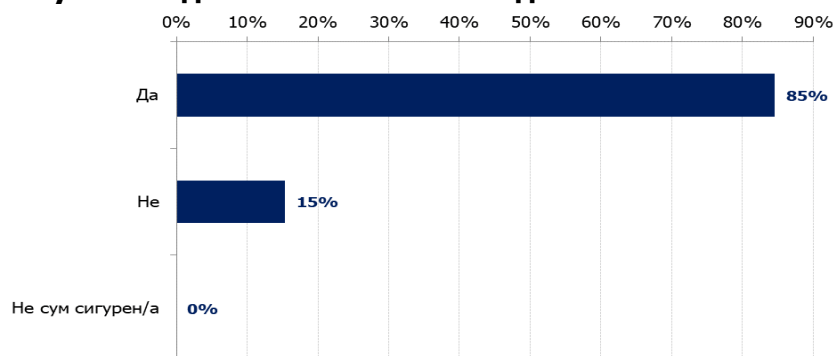

Споредба со претходните анкети

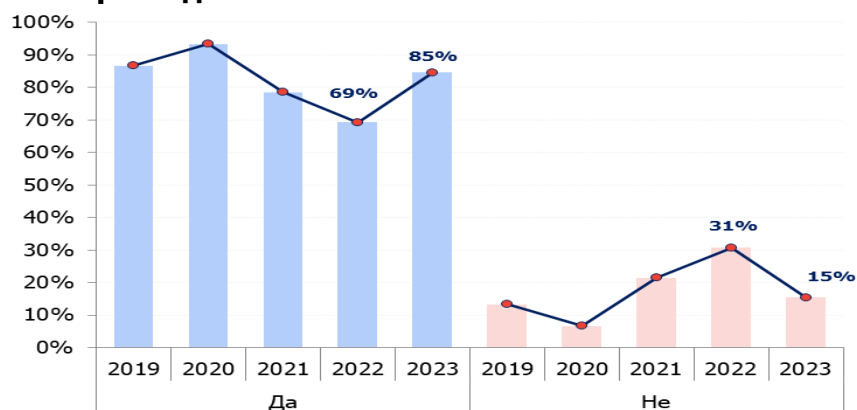

Прашање бр. 2: Дали очекувате подобрување на профитабилноста на вашата банка во наредните дванаесет месеци?

Резултати од Анкетата за 2023 година

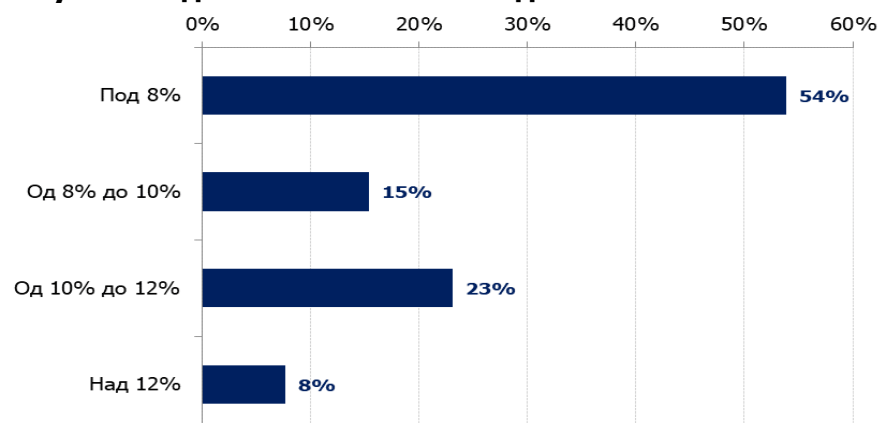
Споредба со претходните анкети

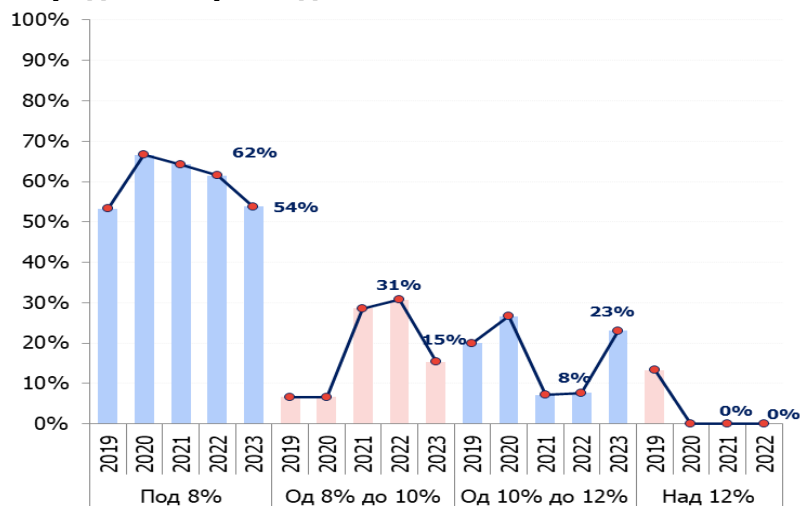
Забелешка: Во анкетите за 2019 и 2020 година за одговарање на ова прашање беа понудени четири опции, и тоа: „се согласувам“, „делумно се согласувам“, „делумно не се согласувам“ и „не се согласувам“. Заради споредбена анализа на резултатите, за 2019 и 2020 година, како одговор „да“ на прашањето е земен збирот од процентите на банките што избрале опции „се согласувам“ и „делумно се согласувам“, додека како одговор „не“ е претставен збирот од процентите на банките што избрале одговор „делумно не се согласувам“ и „не се согласувам“.

Прашање бр. 3: Според вашата проценка, трошокот за акционерски капитал (англ. cost of equity) за периодот од една година на вашата банка изнесува:

Резултати од Анкетата за 2023 година

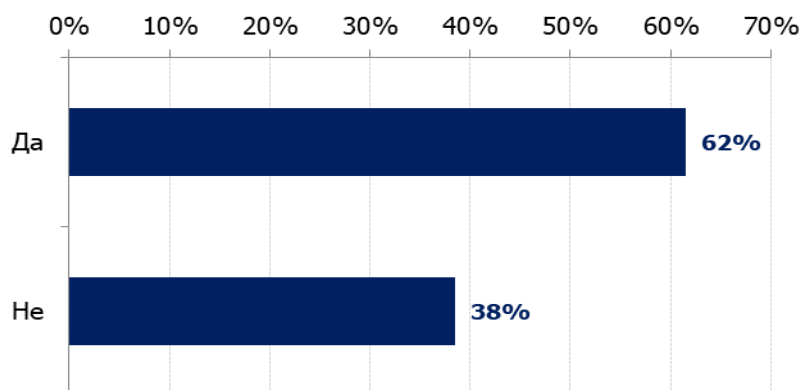

Споредба со претходните анкети

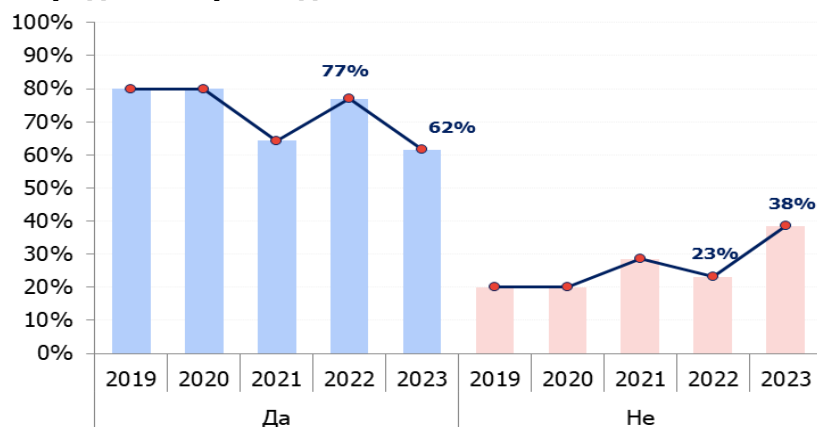

Прашање бр. 4: Дали добивката од редовно работење, без ефектот од продажба на преземен имот или слични неповторливи (англ. non-recurring) активности, остварена во претходната година, го надминува трошокот на акционерскиот капитал на банката (англ. cost of equity)?

Резултати од Анкетата за 2023 година

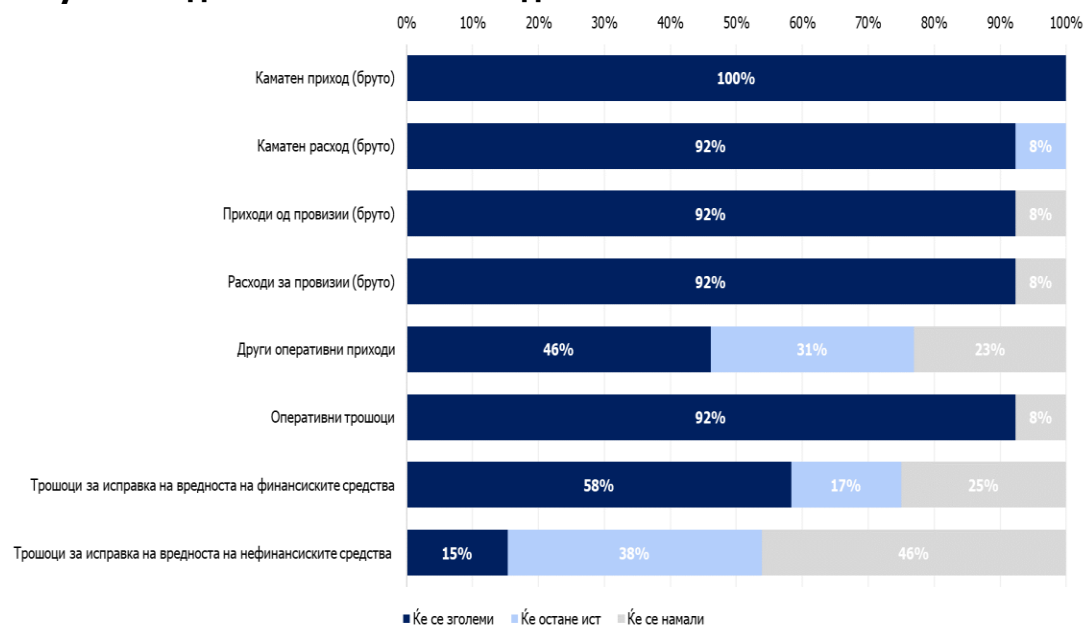

Споредба со претходните анкети

Прашање бр. 5: Какви се вашите очекувања за движењето на следниве категории приходи и расходи на вашата банка во 2023 година, во споредба со 2022 година?

Резултати од Анкетата за 2023 година

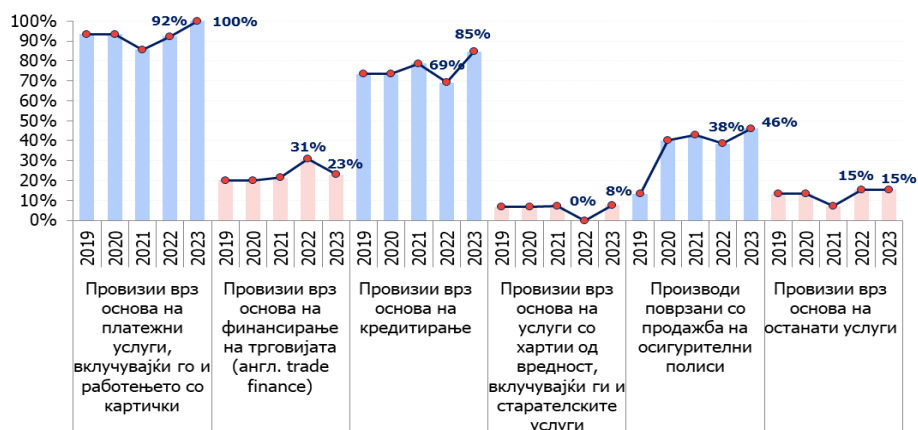

Прашање бр. 6: Кои видови провизии ќе имаат најголем придонес во рамките на приходите од провизии на вашата банка во 2023 година? (прашање со повеќекратен избор, до најмногу три од понудените опции)

Резултати од Анкетата за 2023 година

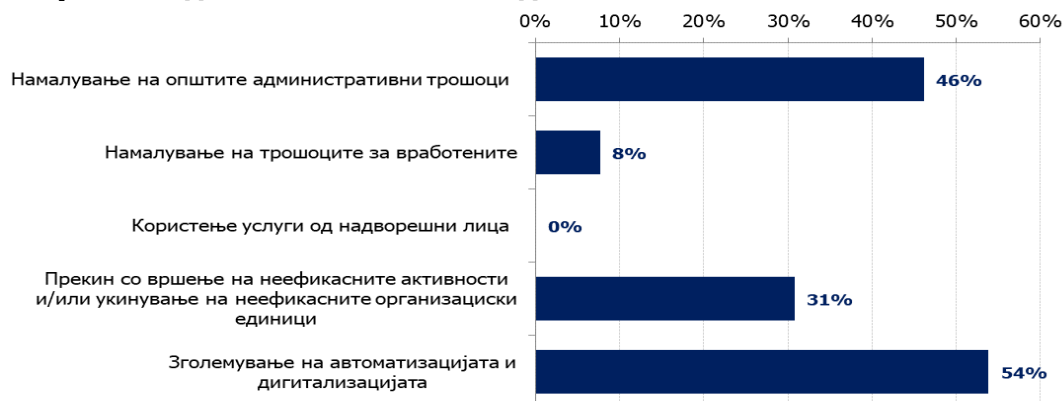

Споредба со претходните анкети

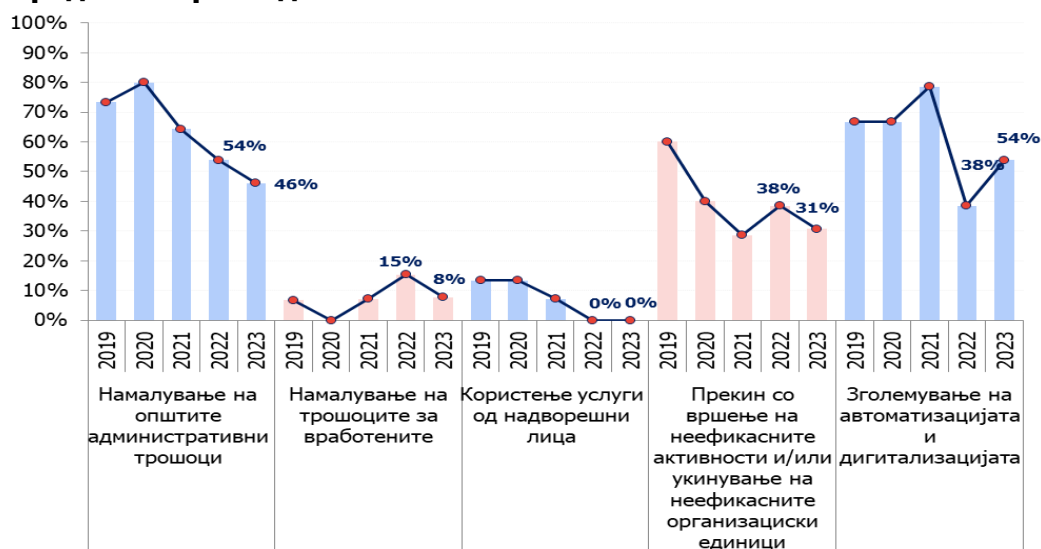

Прашање бр. 7: Доколку планирате намалување на оперативните трошоци, тоа би го направиле преку:
(прашање со повеќекратен избор, до најмногу три од понудените опции)

Резултати од Анкетата за 2023 година

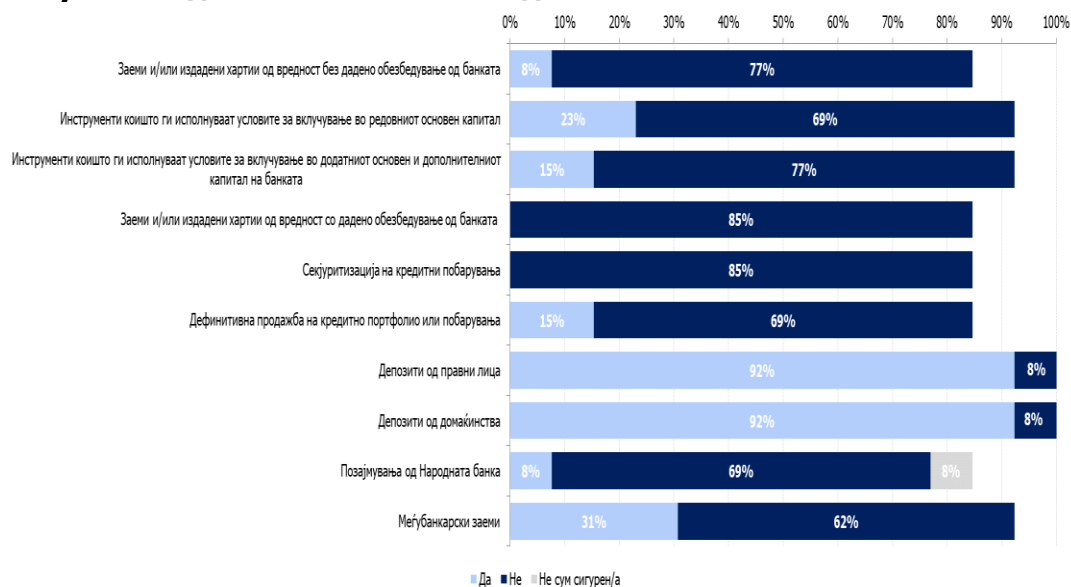
Споредба со претходните анкети

Капитална позиција и извори на финансирање

Прашање бр. 8: Дали во наредните дванаесет месеци планирате да го зголемите финансирањето на банката преку:

Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 9: Кои се главните ограничувања за издавање капитални инструменти што ги исполнуваат условите за вклучување во додатниот основен и дополнителниот капитал на банката со кои се соочила вашата банка? (прашање со повеќекратен избор, до најмногу две од понудените опции)

Резултати од Анкетата за 2023 година

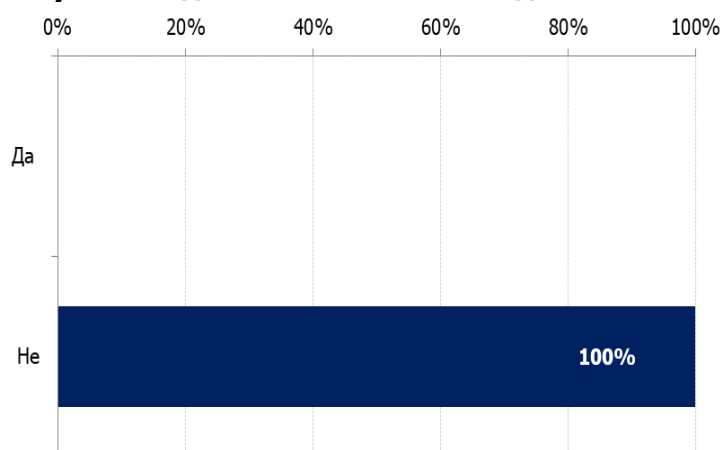

Споредба со претходните анкети

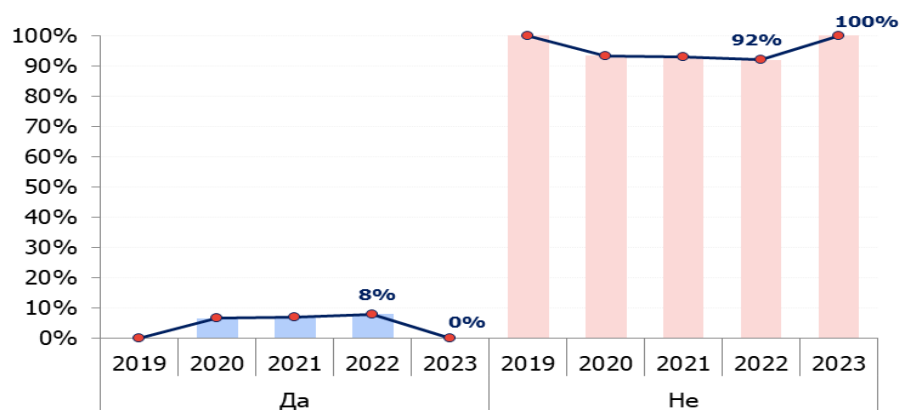

Прашање бр. 10: Дали планирате раздолжување (англ. deleverage) на вашата банка?

Резултати од Анкетата за 2023 година

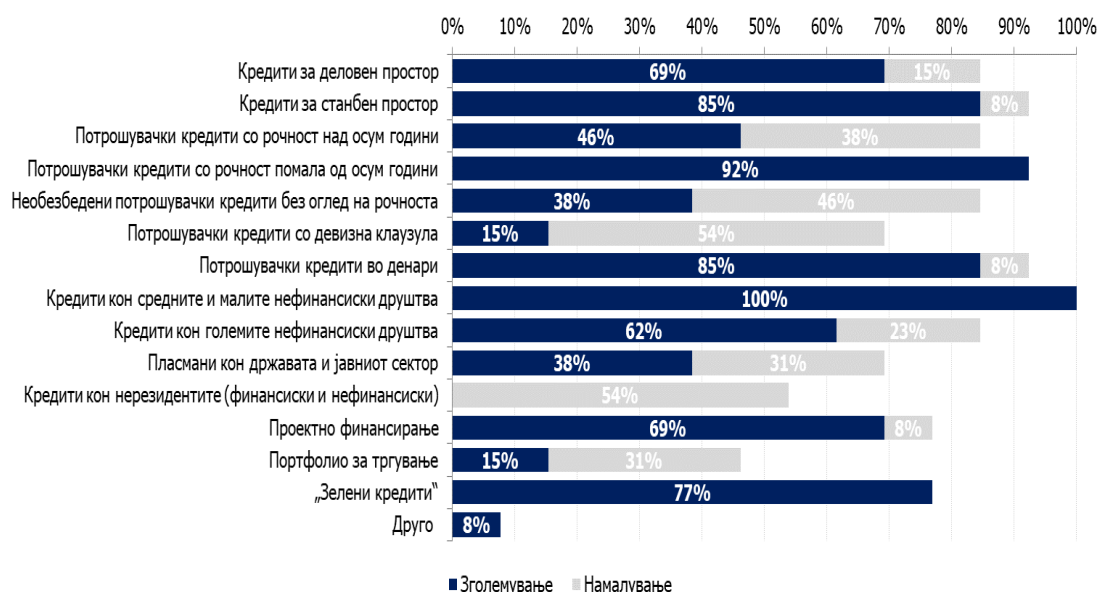
Споредба со претходните анкети

Кредитна активност и квалитет на кредитното портфолио

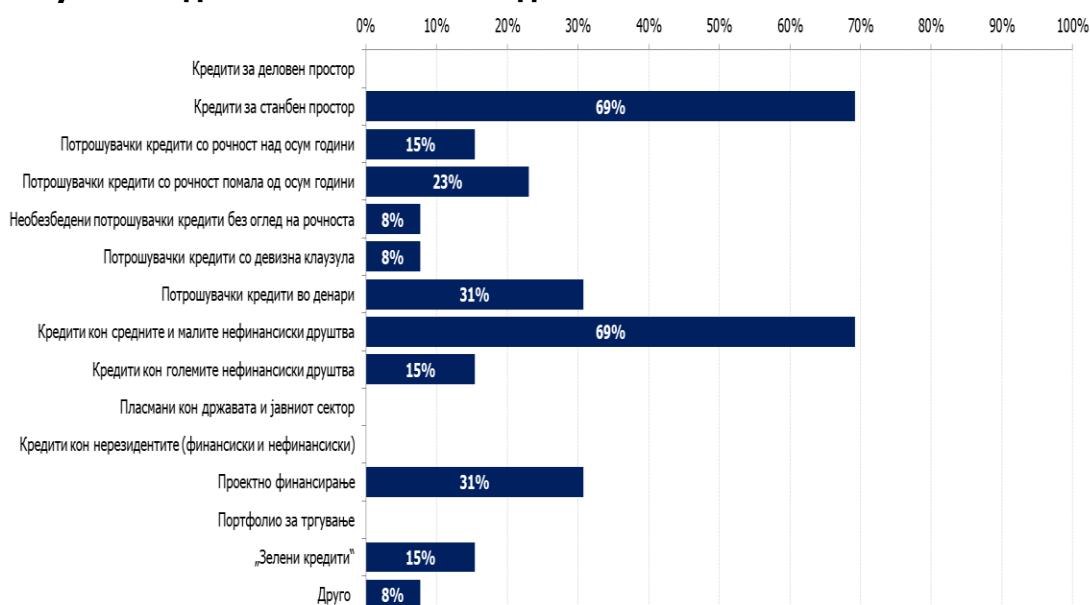
Прашање бр. 11: Каква промена планирате кај секое од наведените портфолија во наредните дванаесет месеци?

Резултати од Анкетата за 2023 година

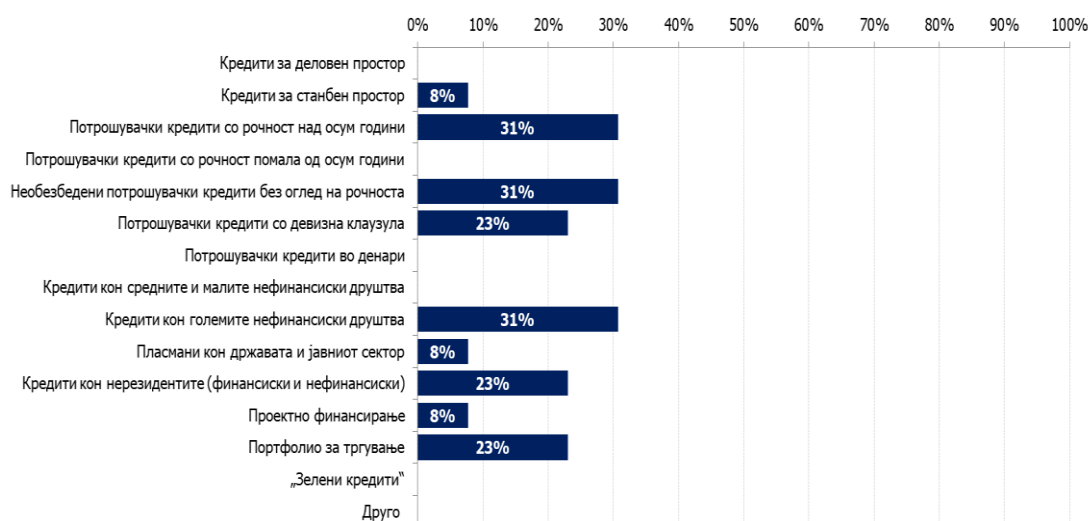
Прашање бр. 12: Од портфолијата за кои планирате зголемување во наредните дванаесет месеци, означете најмногу три портфолија кај кои очекувате најголем раст:

Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 13: Од портфолијата за кои планирате намалување во наредните дванаесет месеци, означете најмногу три портфолија за коишто очекувате дека намалувањето ќе биде најголемо:

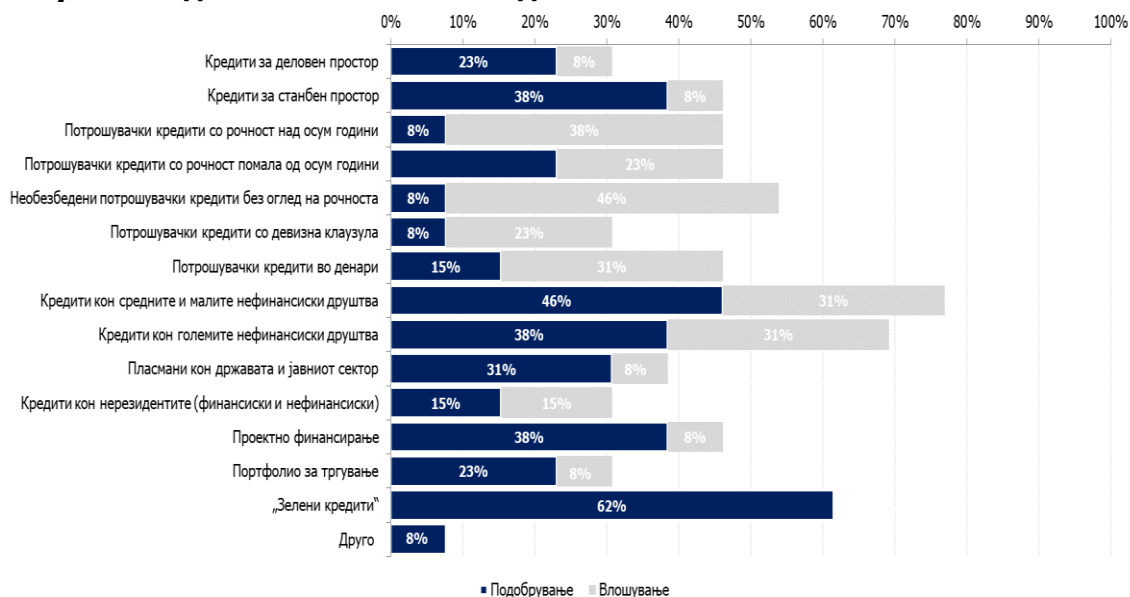
Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 14: Каква промена очекувате во квалитетот на следниве портфолија во наредните дванаесет месеци?

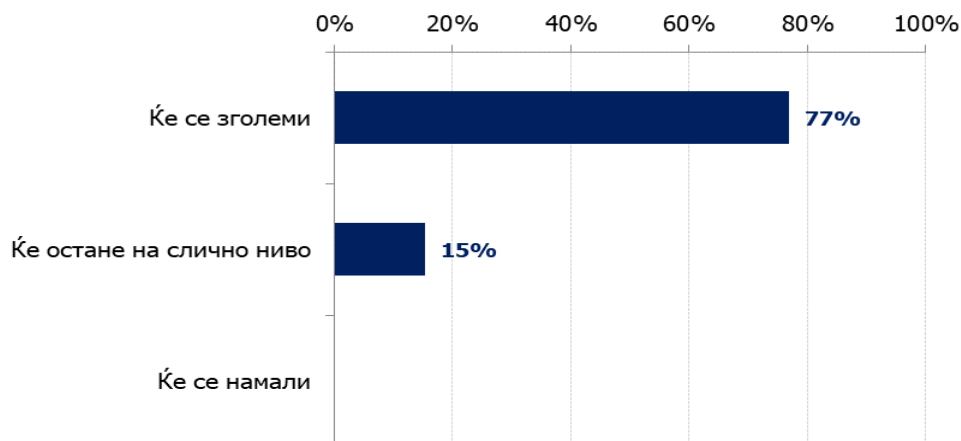
(прашањето е со назнака да се означат соодветните опции кај кои банката очекува најголема промена преку подобрување / влошување на квалитетот на портфолиото)

Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 15: Според вашите очекувања за идниот тренд на кредитната активност кон секторот „домаќинства“ и кредитоспособноста на домаќинствата, дали очекувате дека трошокот за исправката на вредноста во наредните дванаесет месеци:

Резултати од Анкетата за 2023 година

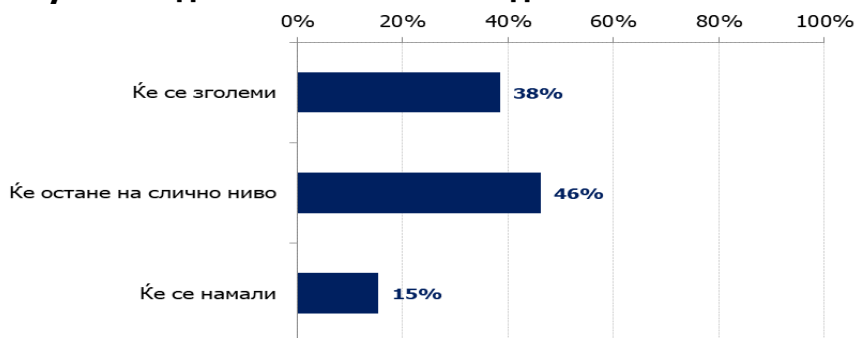

Споредба со претходните анкети

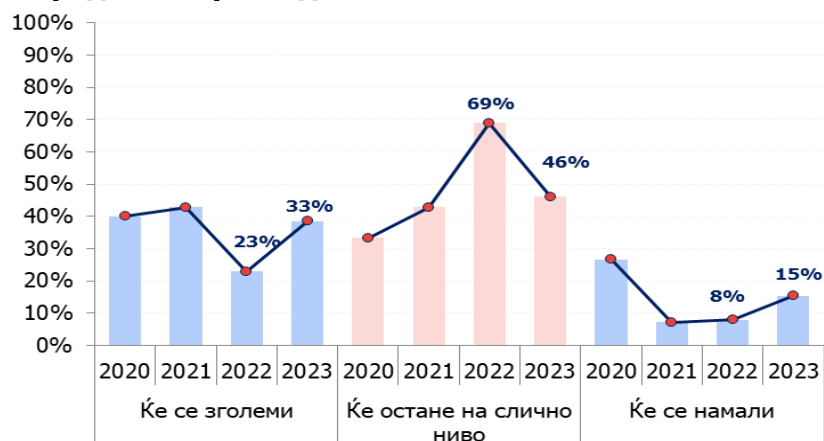

Прашање бр. 16: Според вашите очекувања за идниот тренд на кредитната активност со нефинансиските правни лица и кредитоспособноста на нефинансиските правни лица, дали очекувате дека трошокот за исправката на вредноста во наредните дванаесет месеци:

Резултати од Анкетата за 2023 година

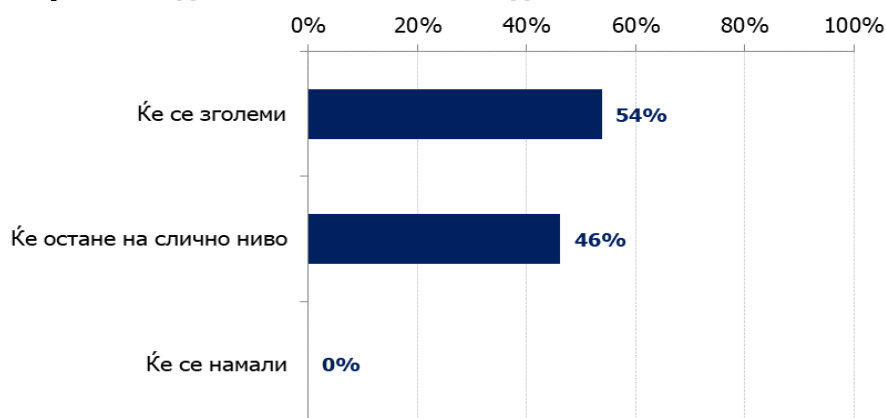
Споредба со претходните анкети

Оперативен ризик

Прашање бр. 17: Какви се очекувањата за 2023 година во однос на оперативниот ризик на кој е изложена вашата банка?

Резултати од Анкетата за 2023 година

Споредба со претходните анкети

Доколку во одговорот на претходното прашање очекувате зголемување на оперативниот ризик, кои се главните фактори што го предизвикуваат тоа зголемување?

(прашање со повеќекратен избор, до најмногу три од понудените опции)

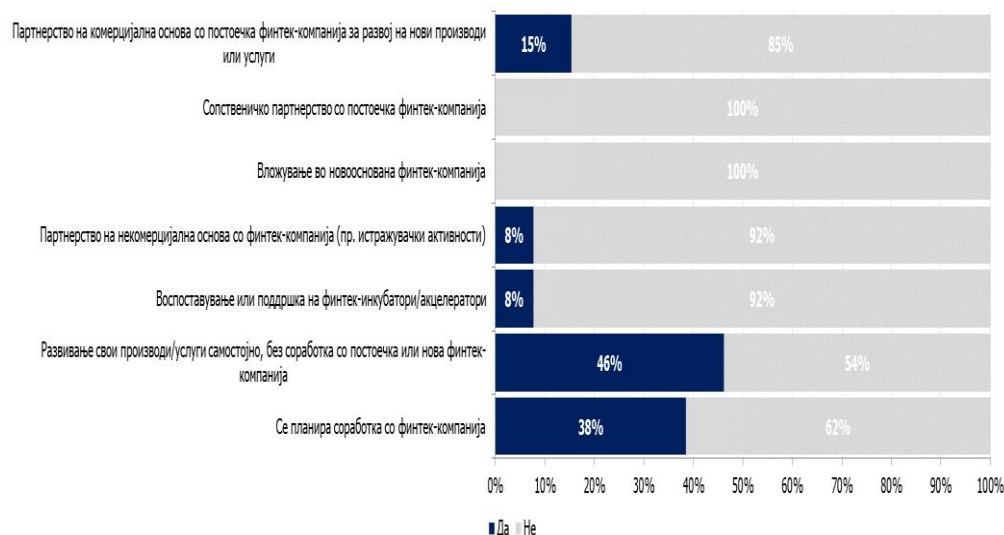
Резултати од Анкетата за 2023 година

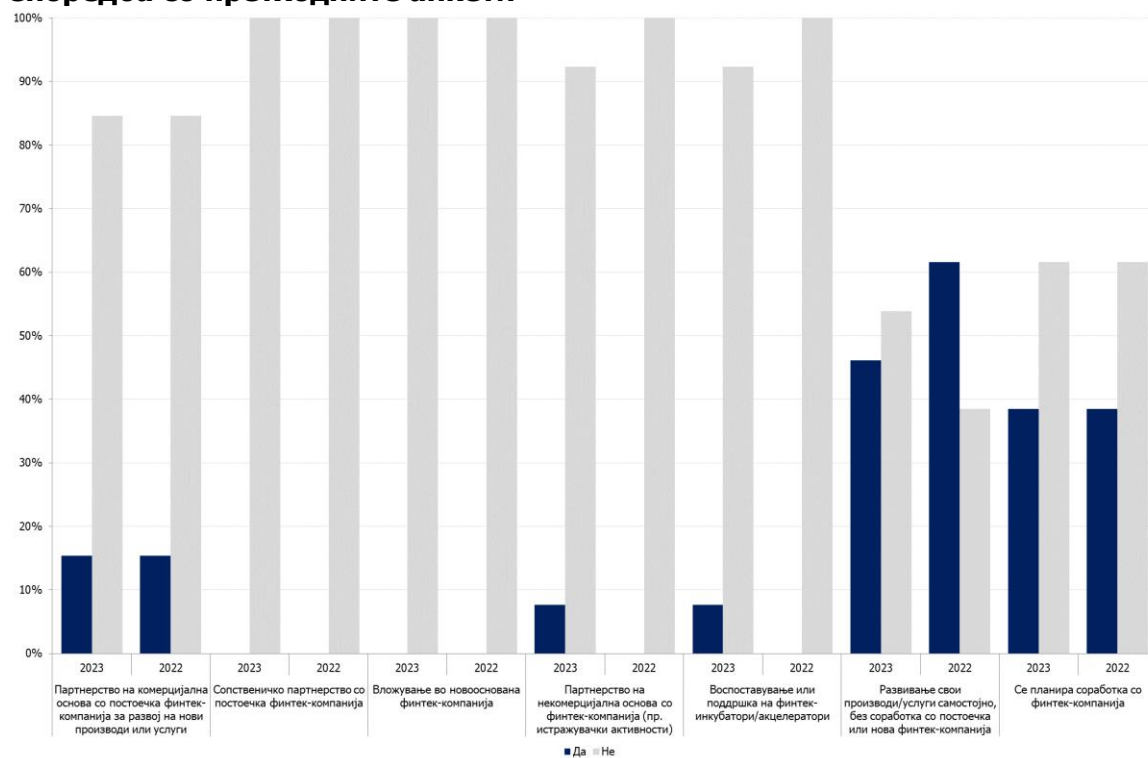
Финтек-активности

Прашање бр. 18: Дали вашата банка остварува соработка со финтек-компанији (домашни или странски)?

Резултати од Анкетата за 2023 година

Споредба со претходните анкети

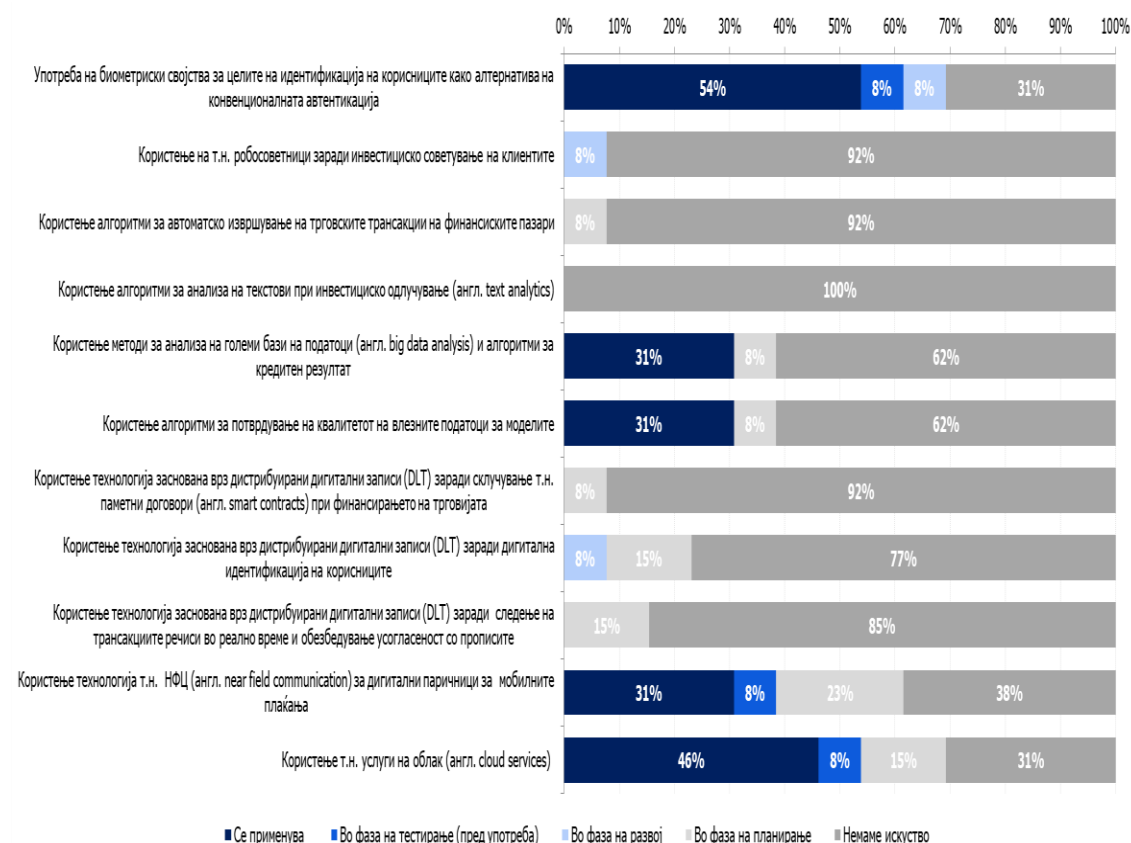
Доколку се согласувате со една од првите пет опции од претходното прашање, ве молиме означете ги факторите коишто се најзначајни за соработката со финтек-компаниите:
(прашање со повеќекратен избор)

Резултати од Анкетата за 2023 година

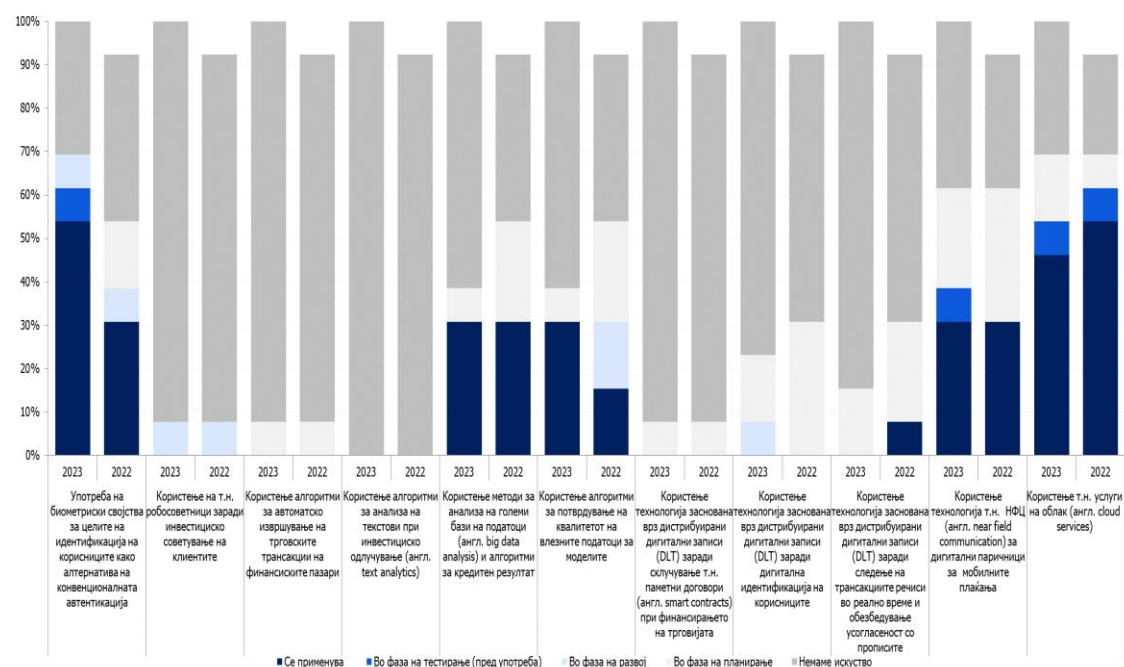

Прашање бр. 19: Каков е степенот на вклученост на вашата банка во следниве финтек-активности?

Резултати од Анкетата за 2023 година

Споредба со претходните анкети

ДЕЛ II. Дополнителни прашања

Прашање бр. 1: Според вашето мислење, за кои од следниве ризици очекувате дека ќе имаат најголемо влијание врз домашниот банкарски сектор во следните дванаесет месеци?

(прашање со повеќекратен избор, до најмногу три од понудените опции)

Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 2: Како го оценувате влијанието на енергетската криза врз изложеноста на кредитен ризик на вашата банка?

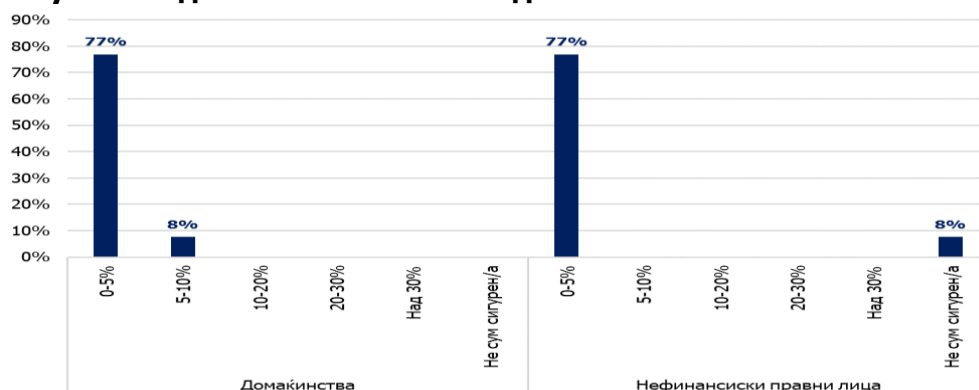
(прашање со повеќекратен избор, со избор на сите опции што одговараат)

Резултати од Анкетата за 2023 година

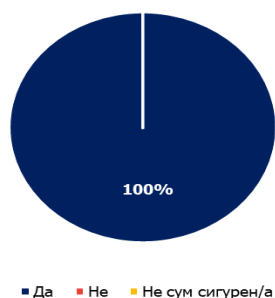
Прашање бр. 3: Според вашето мислење, колку од постојните клиенти на вашата банка би можеле да имаат потреба од реструктурирање на долгот во наредните дванаесет месеци како последица на финансиски тешкотии предизвикани од енергетската криза?

Резултати од Анкетата за 2023 година

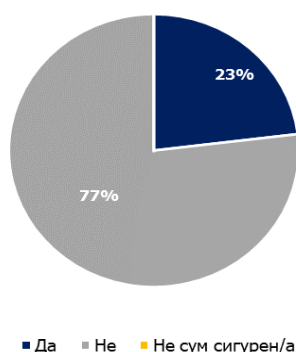
Прашање бр. 4: Дали вашата банка е подготвена да им одговори на потребите на клиентите коишто се погодени од енергетската криза и во наредните дванаесет месеци (преку реструктурирање на долгот и слично)?

Резултати од Анкетата за 2023 година

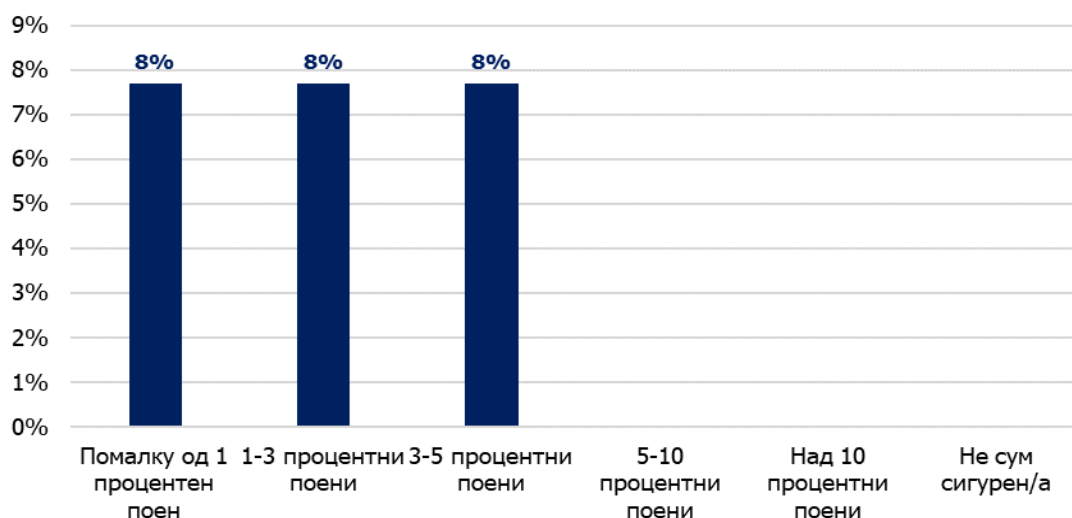
Прашање бр. 5: Дали очекувате дека стапката на нефункционални кредити на вашата банка ќе се зголеми во наредните дванаесет месеци како последица на енергетската криза?

Резултати од Анкетата за 2023 година

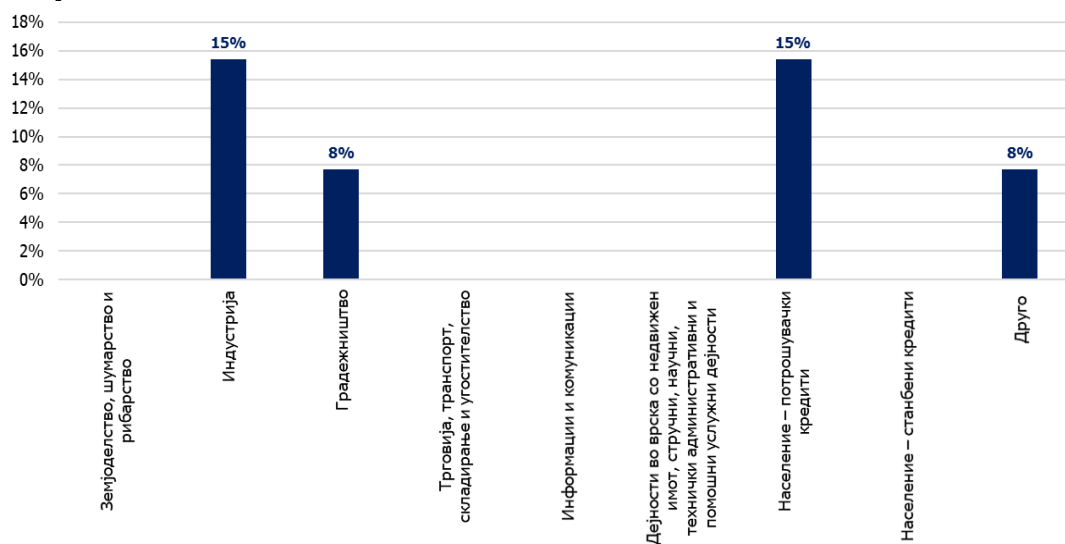
Доколку одговорот е потврден, ве молиме наведете за колку процентни поени очекувате дека ќе се зголеми стапката на нефункционални кредити на вашата банка во наредните дванаесет месеци ?

Резултати од Анкетата за 2023 година

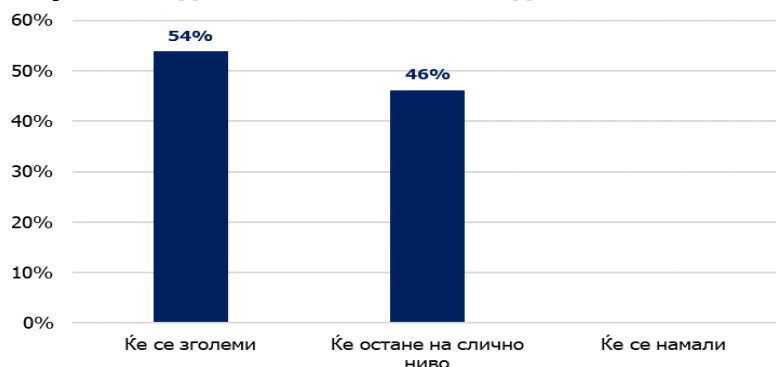
Доколку одговорот е потврден, ве молиме наведете за кои дејности/производи очекувате дека ќе имаат најголем придонес за растот на стапката на нефункционалните кредити во наредните дванаесет месеци?

Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 6: Какви се очекувањата за 2023 година во однос на ризикот од напади од дигиталниот простор и безбедност на податоците (англ. cyber risk and data security) на кој е изложена вашата банка?

Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 7: Дали вашата банка планира да преземе активности за зајакнување на сигурноста на информативните системи во следниот период?

Резултати од Анкетата за 2023 година

Прашање бр. 8: Ве молиме оценете во кој обем вашите клиенти ги користат дигиталните канали при користењето на банкарските продукти и услуги?

Резултати од Анкетата за 2023 година

